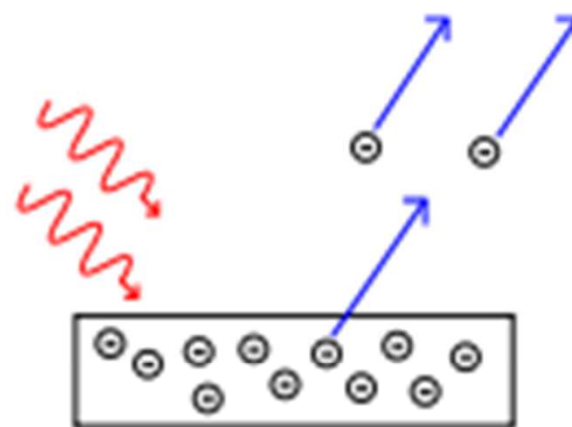
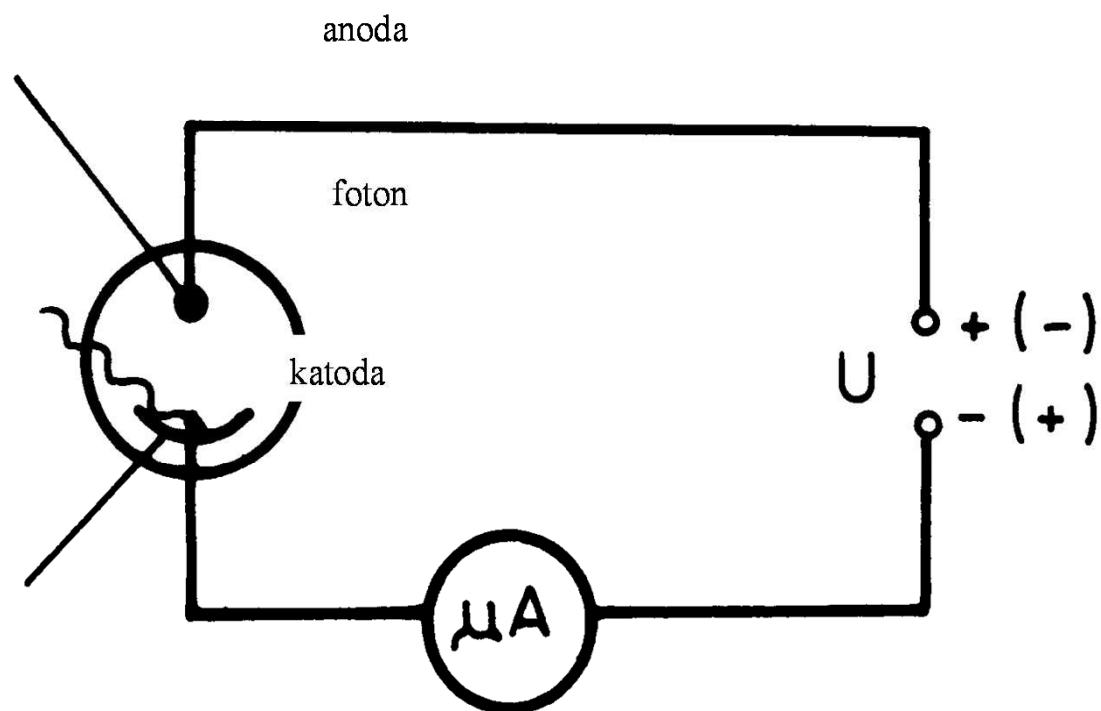

Fotoelektrický jev

I. Vnější fotoelektrický jev

Dopadá-li na kov elektromagnetické záření určitých vlnových délek, uvolňují se z kovu elektrony (hovoříme o fotoemisi elektronů z kovu).

Ztroskotání pokusů o teoretický popis jevu

- 1905   Einstein   výklad jevu na základě předpokladu existenci *světelných kvant*
- 1906 →   Millikan   experimentální studium kinetické energie fotoelektronů s cílem vyvrátit Einsteinův výklad
- 1914   Millikan   experimentální potvrzení Einsteinova předpokladu $E_k = konst \cdot f$
- 1916   Millikan   experimentální potvrzení Einsteinova předpokladu $E_k = konst \cdot f - W_v$

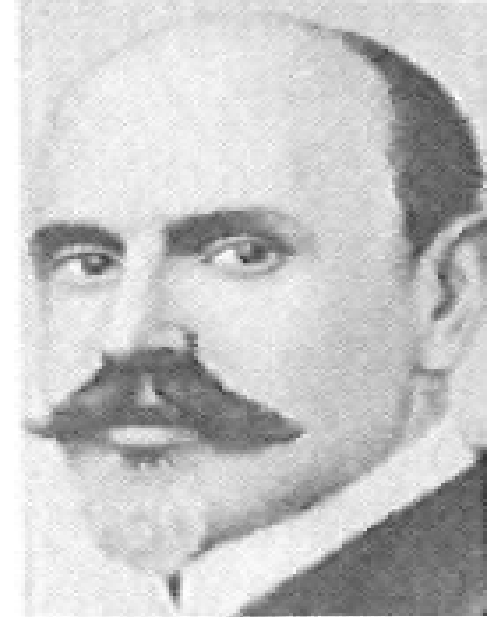
Objev fotoelektrického jevu

Heinrich Hertz

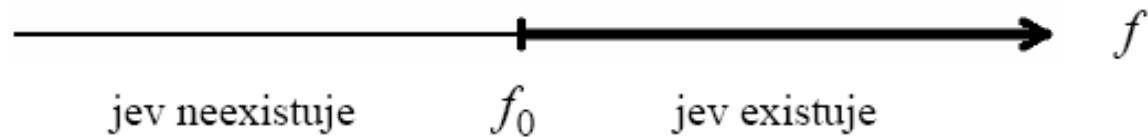
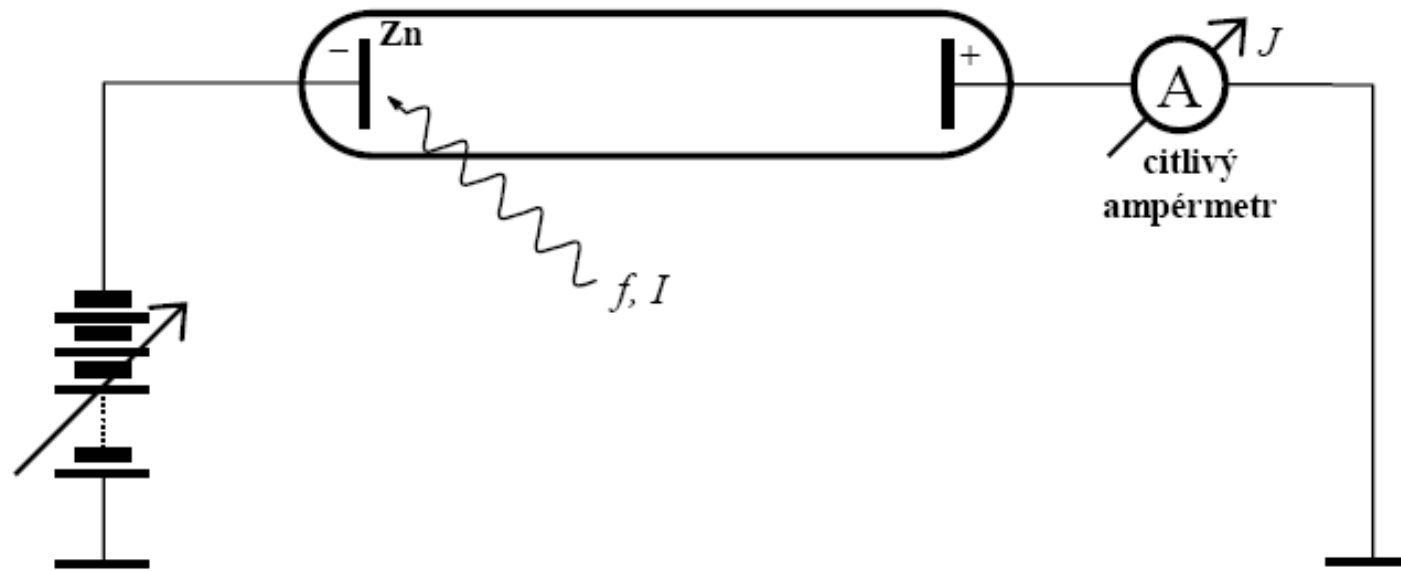

Alexandr Stoletov

Wilhelm Hallwachs

Pokusy s vyčerpanými trubicemi

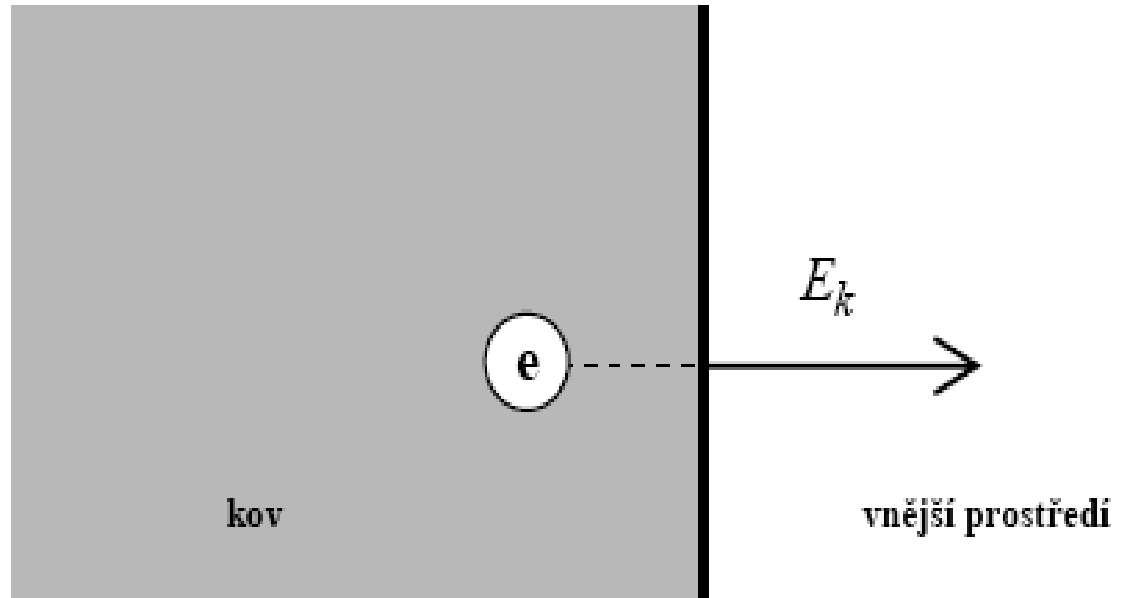

Fyzikální interpretace fotoelektrického jevu

Joseph John Thomson

J. J. Thomson.

Rozhraní mezi kovem a vnějším prostředím

První experimentální vyšetření kinetické energie fotoelektronů

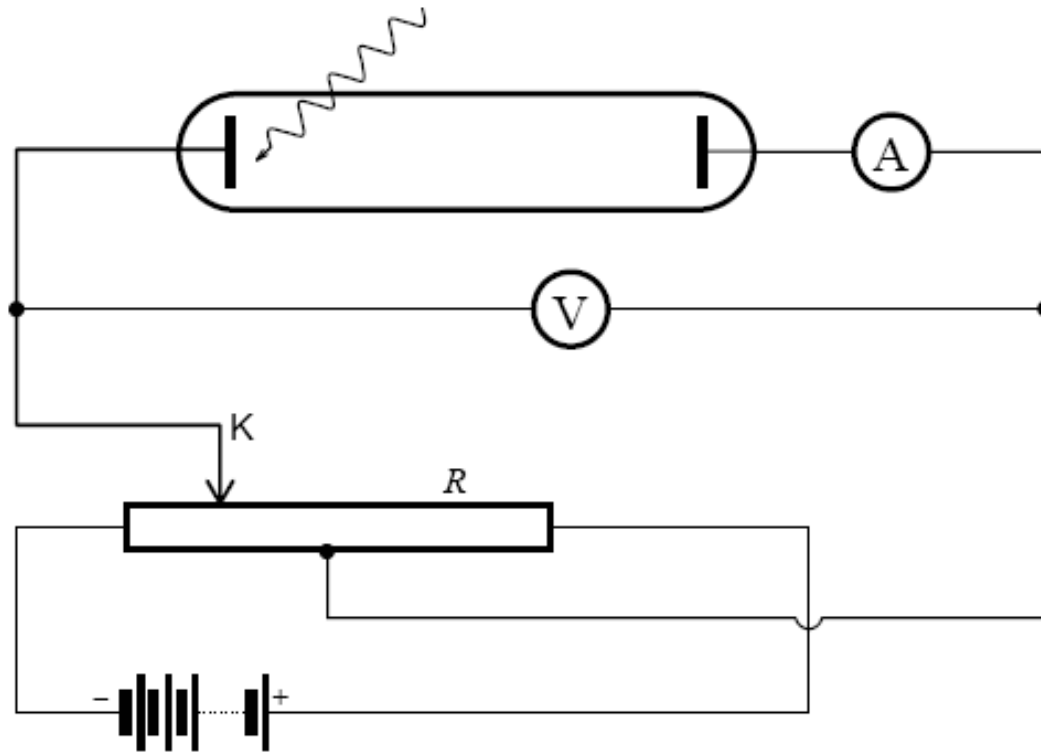

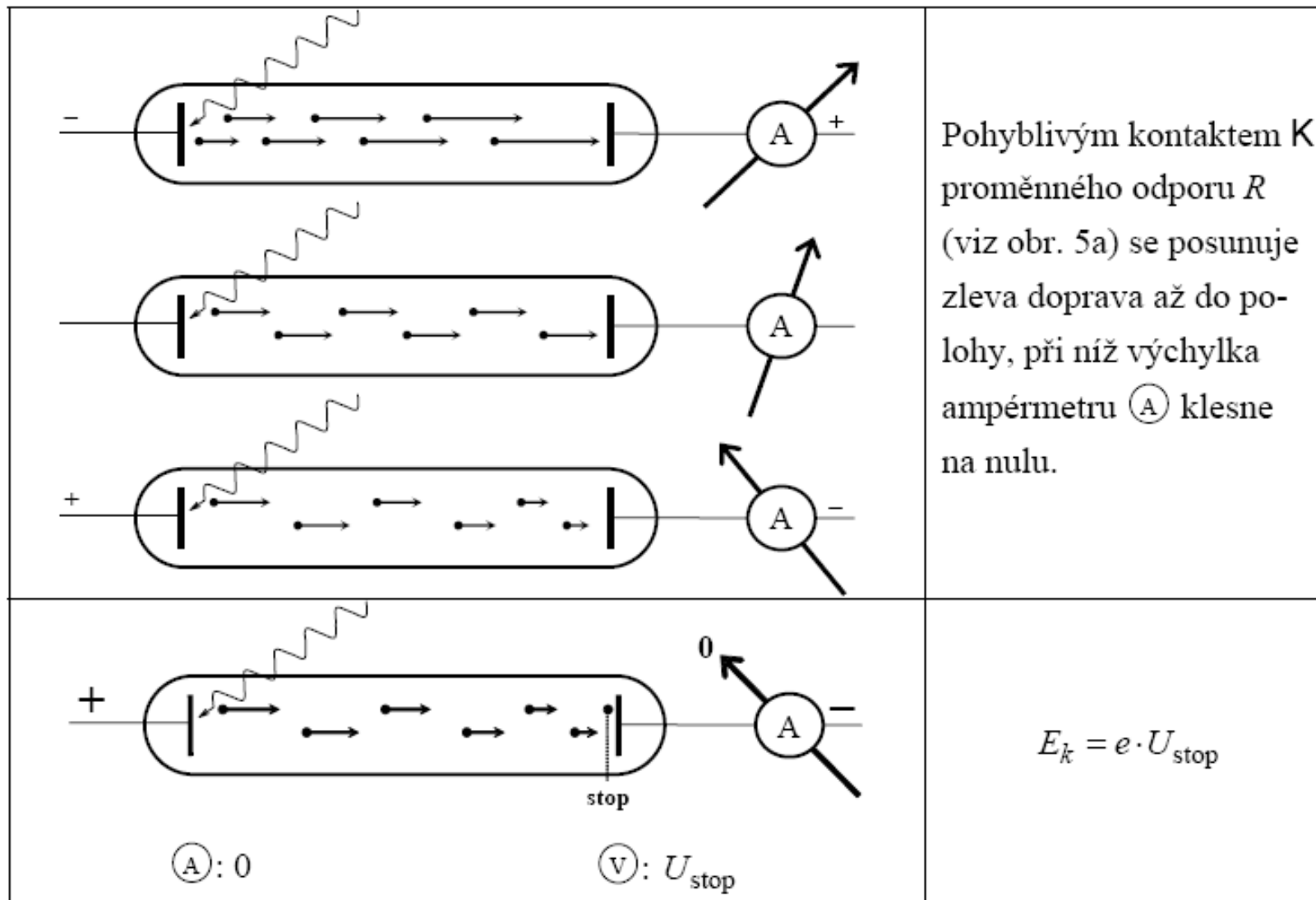
Schéma Lenardova experimentálního uspořádání

Philipp Lenard

Princip Lenardovy měřicí metody

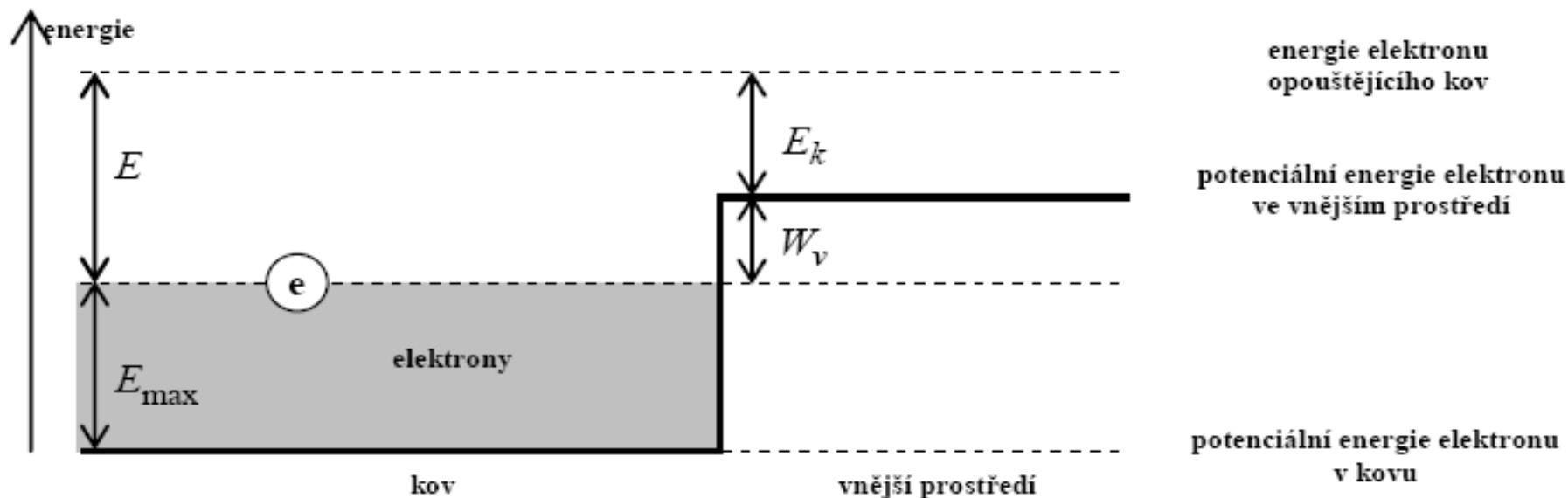
Výsledky měřicí metody

Experimentální fakta

1. ozařování vodiče z něj může uvolňovat záporný náboj
2. existuje mezní frekvence f_0 (tzv. červený práh) vzniku fotoelektrického jevu
3. neexistuje časová prodleva mezi začátkem ozařování a začátkem uvolňování náboje
4. $I \nearrow \rightarrow J \nearrow$
5. E_k nezávisí na I
6. $f \nearrow \rightarrow E_k \nearrow$

Tab. 1

Fyzikální interpretace fotoelektrického jevu

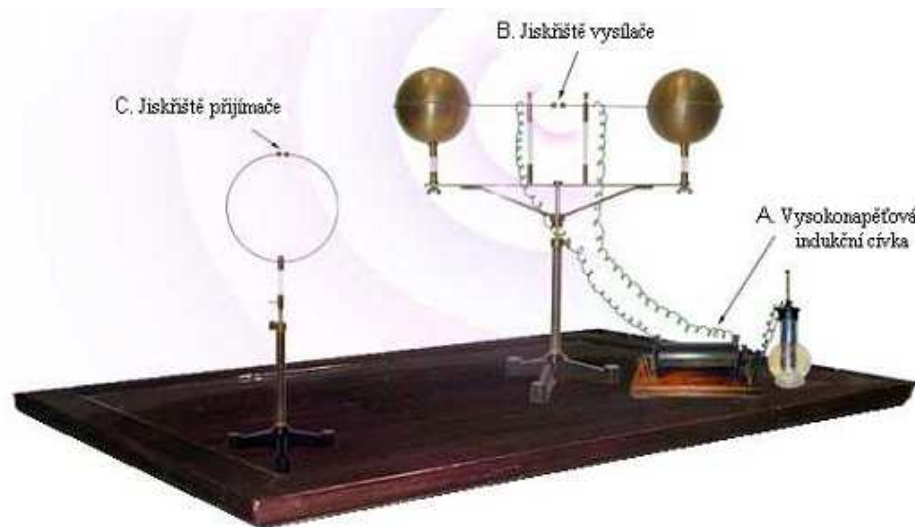
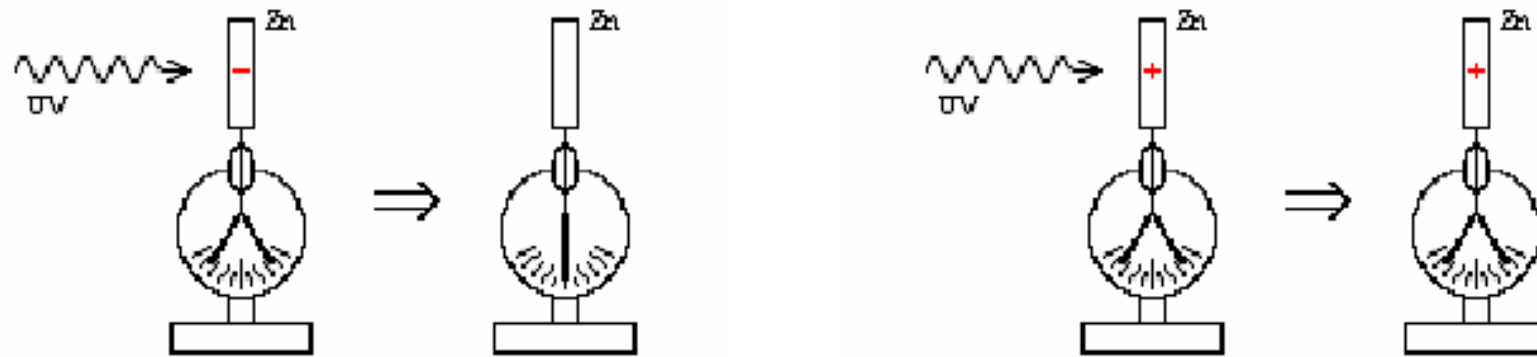
Energiová bilance na rozhraní mezi kovem a vnějším prostředím

	kinetická energie emitovaného elektronu	=	energie pohlčená elektronem	-	výstupní práce
resp.	E_k	=	E	-	W_V

Historie:

Teorie elektromagnetismu (J.C. Maxwell) – světlo je elektromagnetické vlnění, elektromagnetické vlnění má vlastnosti analogické světlu – odraz elektromagnetického vlnění, lom na rozhraní atd.

Experimentální ověření existence elmg vln – Heinrich Hertz

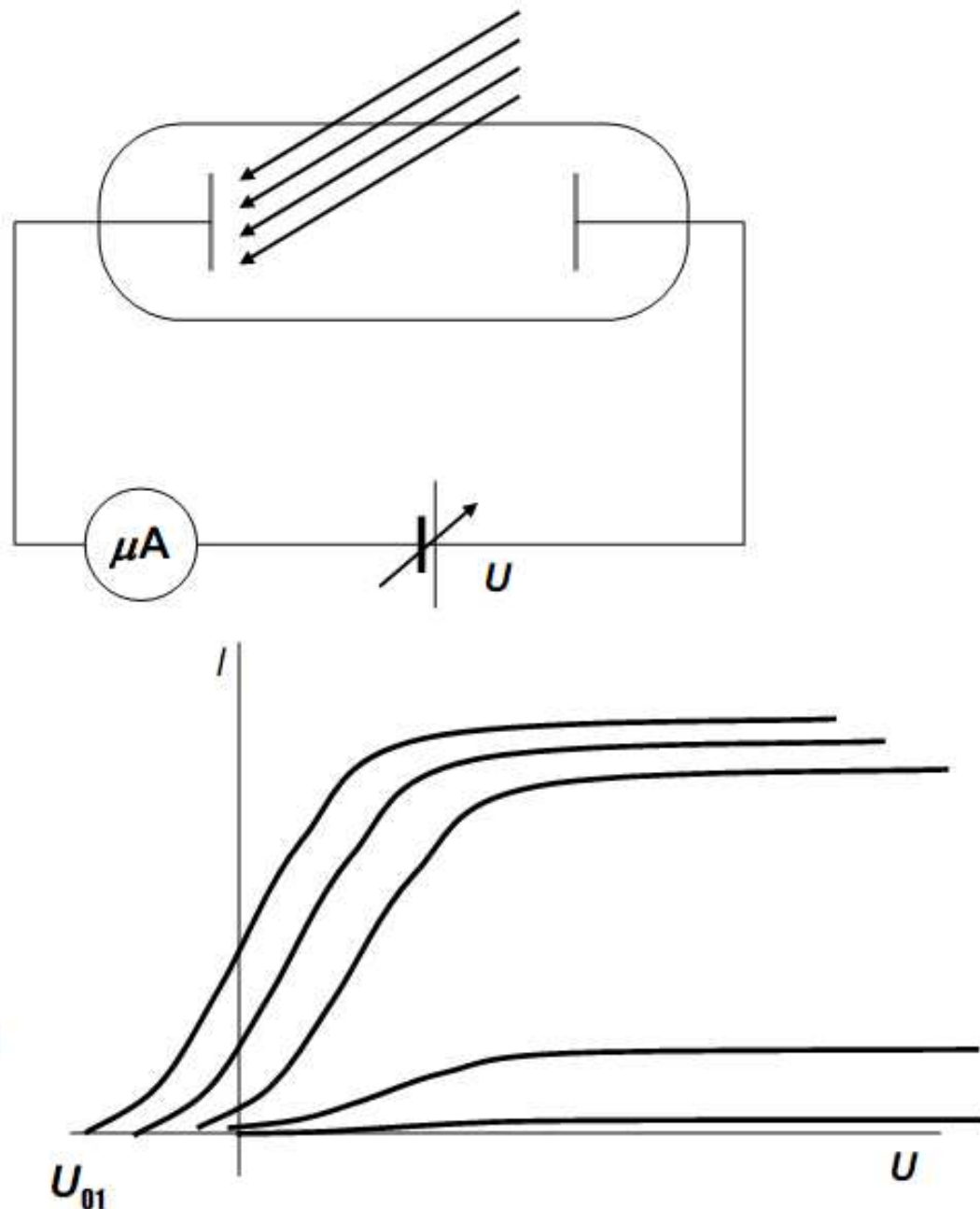

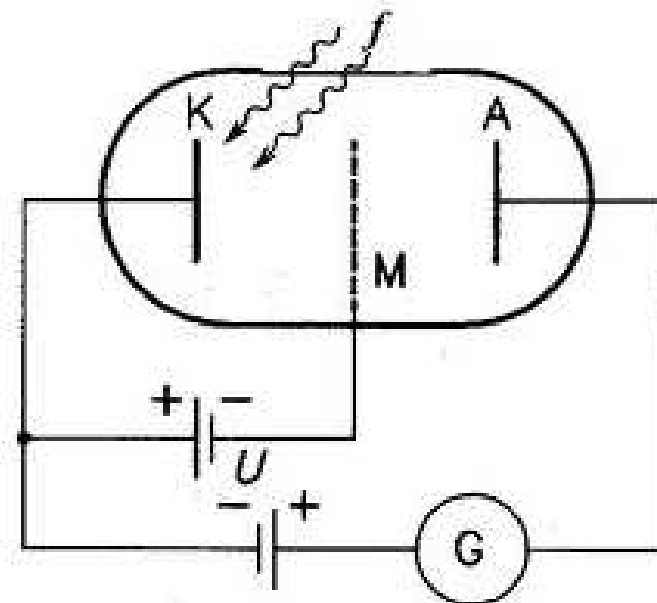
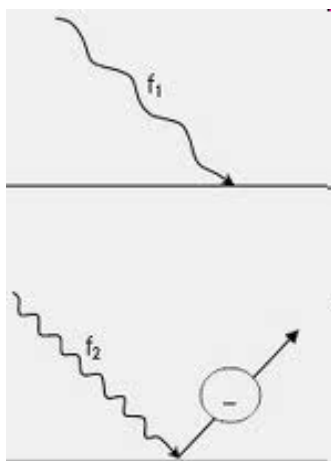
Fotoelektrický jev

Philipp Lenard (1862–1947)

1898 Lenard a Thomson: při fotoelektrickém jevu jsou uvolňovány elektrony, jejich energie jsou úměrné frekvenci, ne intenzitě světla (jak odpovídalo klasické elektrodynamice)

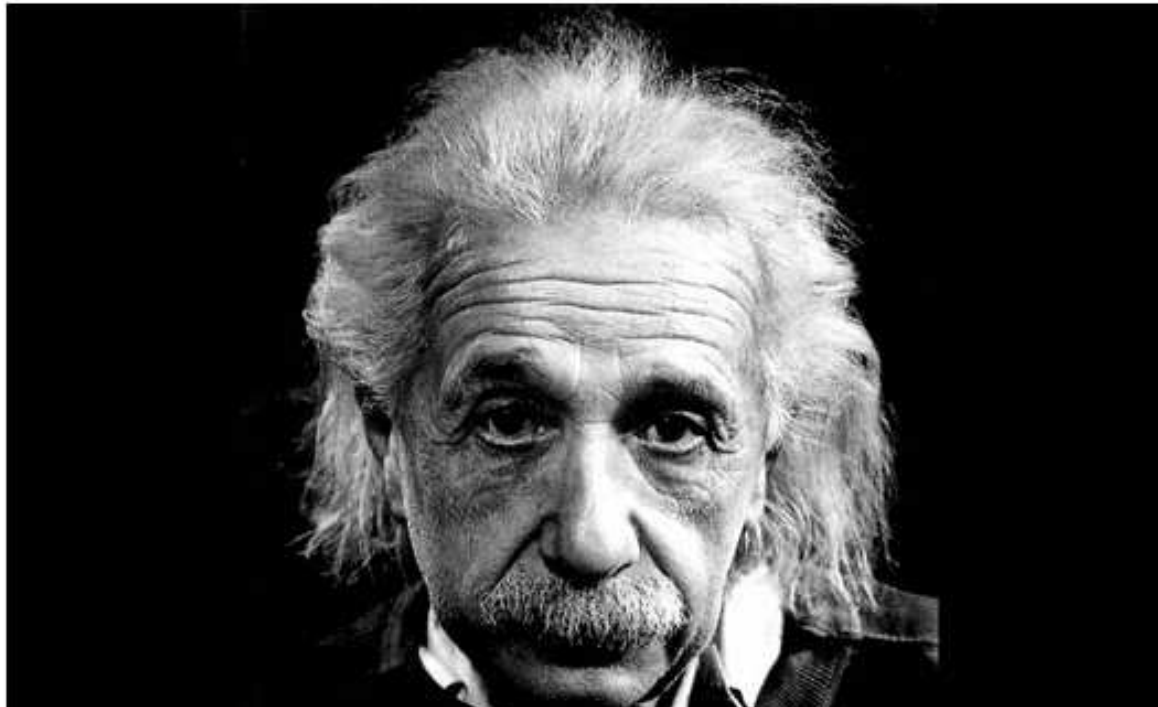
Pozoruhodnosti fotoelektrického jevu:

1. Elektrony jsou emitovány okamžitě - bez časového zpoždění!
2. Zvýšení intenzity světla zvýší počet elektronů, ale neovlivní jejich maximální kinetickou energii!
3. Existuje mezní frekvence

Např. červené světlo nezpůsobí jev bez ohledu na svou intenzitu!

4. Slabé fialové světlo se vyvolá výstup elektronů a jejich maximální kinetické energie jsou vyšší než u intenzivního světla delších vlnových délek!

Fotoelektrický jev

předpoklad, že energie světla je v prostoru rozložena nespojitě.

Albert Einstein (1879–1955)

1905 Einstein: světlo je v kvantech nejen uvolňováno, ale i absorbováno

$$h\nu = A + W_k$$

Energie kvanta se zčásti spotřebuje na výstupní práci elektronu z kovu (A), zbytek je kinetickou energií emitovaného elektronu.

Nobelova cena 1921

$$h\nu_{\min} = A \Rightarrow \nu_{\min} = \frac{A}{h}$$

kov	A / eV	kov	A / eV
Cs	1,81	Rb	2,16
K	2,22	Na	2,35
Pt	5,32		

Fotoelektrický jev pak můžeme popsat Einsteinovou rovnicí

$$hf = A + e \cdot U_b.$$

Odtud

$$U_b = \frac{h}{e} f - \frac{A}{e}.$$

Vynásobením směrnice $\frac{h}{e}$ přímkou $U_b = U_b(f)$ velikostí e náboje elektronu, bychom pak měli obdržet hodnotu Planckovy konstanty h .

foton má energii: $h\nu$

foton má klidovou hmotnost nulovou, protože se šíří rychlostí c

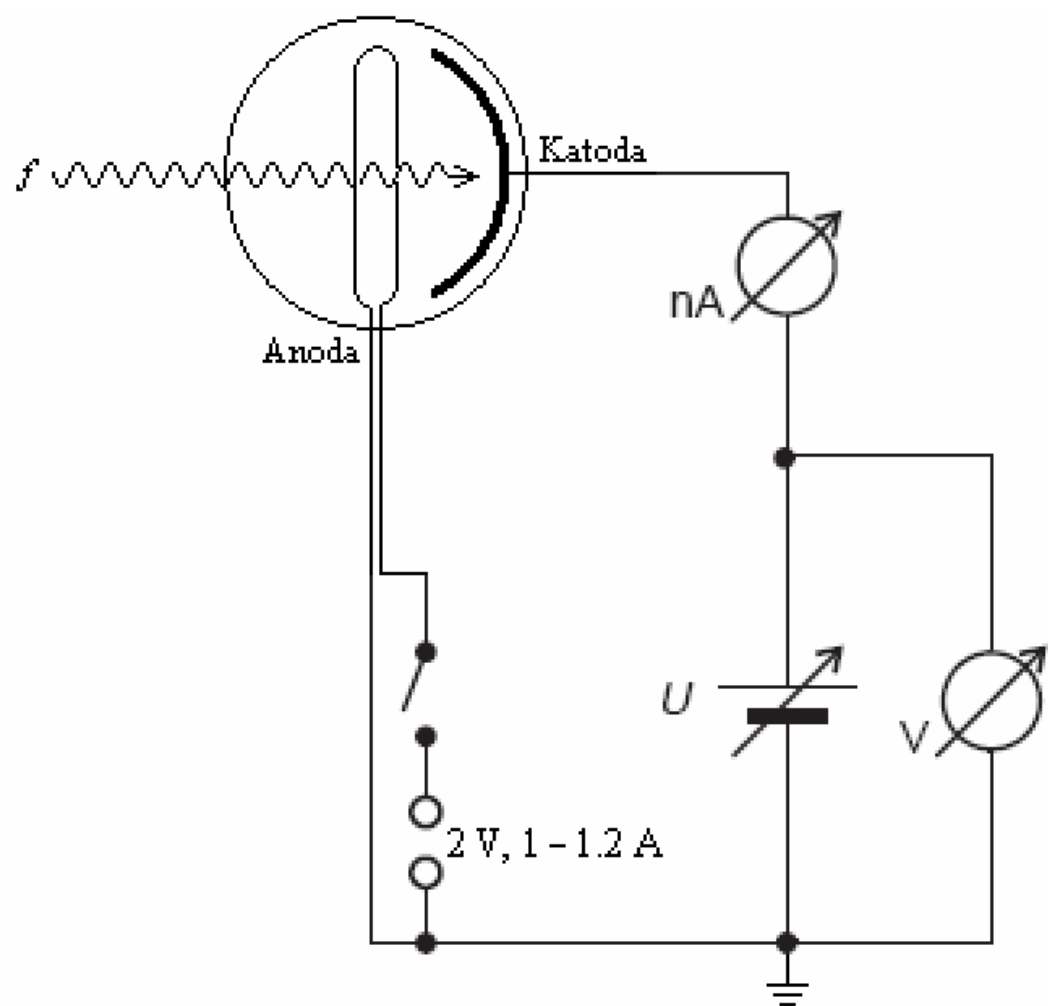
foton má hmotnost: $mc^2 = h\nu \Rightarrow m = \frac{h\nu}{c^2}$

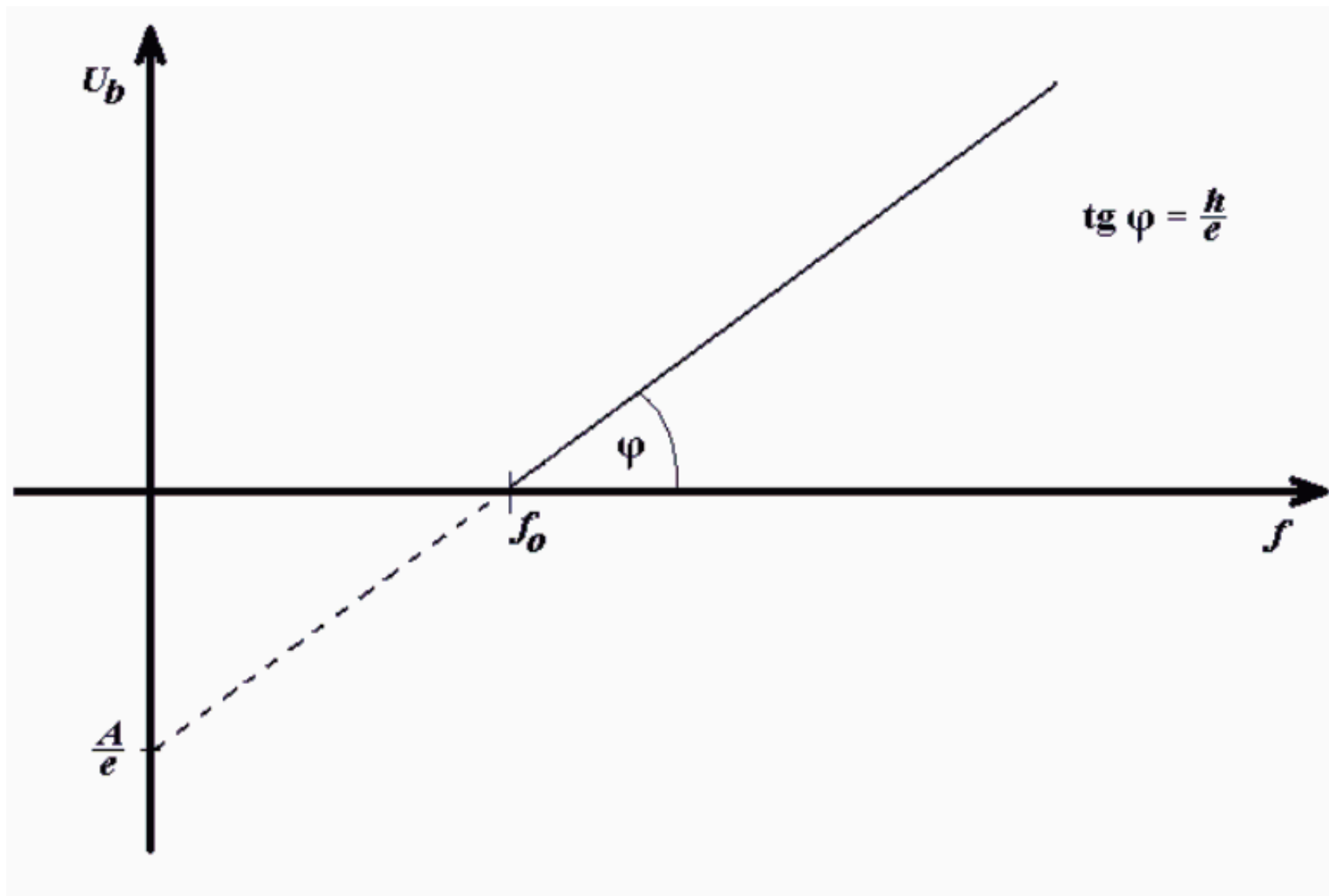
foton má hybnost: $p = mc = \frac{h\nu}{c} = \frac{h}{\lambda}$

	žlutá	zelená	tyrkysová	modrá	fialová
λ (nm)	576,9598	546,0735	491,6036	435,8328	404,6563
f ($\cdot 10^{14} \text{ s}^{-1}$)	5,200	5,494	6,102	6,883	7,414

Tabelované hodnoty vlnových délek λ spektrálních čar rtuti

□ Graf závislosti $U_b = U_b(f)$

3. Počet uvolněných elektronů za jednotku času je úměrný intenzitě dopadajícího záření.

4. Maximální kinetická energie uvolněných elektronů nezávisí na intenzitě dopadajícího záření.

Tuto představu použil k vysvětlení fotoelektrického jevu poprvé A. Einstein v roce 1905 :

Jestliže kov pohltí foton záření, předá tento foton svou energii $h\nu$ některému elektronu (jen jednomu !!!) a platí

$h\nu = A_{\nu} + W_{k \max}$ Einsteinova rovnice fotoelektrického jevu

Výstupní práce A_{ν} je charakteristikou kovu. Aby se elektron z daného kovu mohl dostat ven, musí být splněna podmínka $h\nu \geq A_{\nu}$.

Mezní případ $h\nu = A_{\nu}$, tj. elektron vystoupí s nulovou kinetickou energií $W_k = 0$.